

A költségvetési és a monetáris politika eszköztára, szerepe a gazdaságpolitikai célok megvalósításában. Az adók és járulékok szerepének megértése a modern nemzetgazdaságok működésében. Az állami szerepvállalás és az adózás közötti kapcsolatok feltárása. Esettanulmányok: kapcsolódó médiaszövegek elemzése.

1.) Olvassa el az alábbi cikket, majd válaszoljon az azt követő kérdésekre!

Megkezdheti a kamatemelést a Fed

2015. január 03., szombat, 18:44 **Utolsó frissítés:** 2015. január 03., szombat, 18:03 **Szerző:** MTI

A Fed a gazdasági növekedés ütemének gyorsulásával párhuzamosan már az év első felében megkezdheti az alapkamat emelését - idézi a The Wall Street Journal Loretta Mester, a Cleveland Fed elnöke Fox Business Network tévécsatornának pénteken adott interjút.

A Cleveland Fed elnöke szerint az amerikai gazdaság "szilárd talajon áll" és a növekedés üteme az idén elérheti a 3 százalékot. "Növekedési és foglalkoztatási adataink kifejezetten jók, a munkanélküliségi ráta gyorsabban csökkent, mint arra többen számítottak" - fogalmazott. A Fed 2 százalékos céljától már a második éve elmaradó inflációt Loretta Mester "kissé alacsonynak" nevezte az interjúban, de - Janet Yellen Fed-elnök álláspontját osztva - "nagy valószínűséggel átmeneti jelenségnek"

A Fed 2006 óta első kamatemelésének a pontos időzítése a Cleveland Fed elnöke szerint a mostantól beérkező friss makrogazdasági adatokon múlik. Megjegyezte azonban, hogy "ami az első kamatemelés után következik, az még megengedő monetáris politika lesz". A piaci környezet jelenleg az erős volatilitás* ellenére is kedvez a gazdasági növekedésnek - hangsúlyozta, hozzátéve, hogy semmilyen olyan eszökbuborék képződéséről nincs szó, ami veszélyeztethetné a pénzügyi rendszer stabilitását. "Nem látni semmi ilyesmit, de azért résen vagyunk" - mondta.

Loretta Mester tavaly júniusban lépett hivatalba a Cleveland Fed elnökeként és az idén nem fog szavazati joggal rendelkezni az amerikai jegybank szerepét betöltő szövetségi tartalékbank-rendszer, a Fed monetáris döntéshozó testületében, a nyíltpiaci bizottságban (Federal Open Market Committee, FOMC).

A Fed 2008 decembere óta nem változtatott zéró közeli alapkamatán. Az elemzők többsége 2015 közepére várja az első kamatemelést.

Forrás: http://hvg.hu/gazdasag/20150103_Megkezdheti_a_kamatemelest_a_Fed

* *volatilitás = a hozamok, árak, árfolyamok ingadozása (a piaci változékonyság mérőszáma)*

Kérdések:

- A Fed „az amerikai jegybank szerepét betöltő szövetségi tartalékbank-rendszer”. A szövegből vett indokokkal támassza alá, hogy jegybankról van szó! (Melyik tipikus jegybanki feladatok jelennek meg a cikkben?)
- Mely gazdaságpolitikai célok jelennek meg a szövegben?
- Mutassa be, milyen módon hat a gazdasági szereplőkre és így a piacra, ha a Fed (jegybank) kamatot emel!

2.) Olvassa el az alábbi cikket, majd válaszoljon az azt követő kérdésekre! Lett receptet mindenkinek! (részlet)

2014. január 31., péntek, 11:48 **Utolsó frissítés:** 2014. január 31., péntek, 11:41

Szerző: hvg.hu

Ilmars Rimsevics, az idei év elején az eurózóna tagjává lett Lettország jegybankjának elnöke a Magyar Nemzeti Bank (MNB) által szervezett Lámfalussy Lectures Konferencián elmondta, hogy országa jelenleg Európa legjobban növekvő gazdasága és ez így lesz a következő pár évben is. A válság előtti GDP-szintet a balti állam 2013-ban érte el. Ennek a növekedésnek kell, hogy legyen egy motorja, forrása; a versenyképesség itt a kulcskérdés, ez a legfontosabb tényezők közé tartozik a lett jegybankelnök szerint. Lettország exportja emellett az egyik legdinamikusabban bővül az EU-ban. Mi büszkén mutatjuk be, hogy leértékelés nélkül érték el ezt a szintet - tette hozzá Rimsevics.

A munkanélküliségi rátát 19 százalékról 9,5 százalékra tudták csökkenteni, a folyó fizetési mérleg egyensúlyát is sikerült teljes egészében helyreállítani, ebben a külföldi tőkebefektetések komoly szerepet játszottak. Emellett pedig alacsony infláció is volt az utóbbi években Lettországban.

Megosztják tapasztalataikat, ha kérdezik őket

Nem azt szeretnénk mondani, hogy megtaláltuk a "lett receptet", de ha valaki megkérdezi tőlünk, hogyan csináltuk, szívesen megosztjuk véleményünket - fejtette ki Rimsevics. Az első dolog a válságban, amire gondoltak, hogy le kell értékelni a fizetőeszközt, Lettország viszont erre nemet mondott. A központi bank meggyőzte a kormányt, hogy a leértékelés nem opció, a kormányzati kiadásokat kell csökkenteni, de rugalmas munkaerőpiacot kell kialakítani és a kereskedelmet is nyitottá kell tenni.

A leginkább nélkülözhetetlen tény Lettországnak a válság sikeres legyőzéséhez Rimsevics szerint, az az volt, hogy gyorsan tudtak cselekedni. Csökkentették a kiadásokat, enélkül Lettország nem lett volna képes a válság fölé kerekedni. Felmerül a kérdés, hogy lehetett-e volna másképpen tenni: Rimsevics szerint igen, volt rá példa, hogy máshol másképp csinálták, döntően a bevételek növelésével. Ám Lettországban igen precíz "leltárt" állítottak össze, alaposan áttekintettek minden kiadási tételt. A központi bank szolidaritásból csökkentette munkatársainak fizetését is, 40 százalékos vágást fogadtak el a munkatársak. Rimsevics ezek után a kertészettől hozott példával illusztrálta azt, hogy ha a nem szükséges ágakat levágjuk, a következő évben jobb lesz a termés. Ez a kiadások területén is így van - tette hozzá.

Forrás: http://hvg.hu/gazdasag/20140131_Lett_receptet_mindenkinek

Kérdések:

- a) Fiskális vagy monetáris politikai intézkedésekkel oldották meg a válságot Lettországban? Válaszát a szöveg alapján indokolja!
- b) „...máshol másképp csinálták, döntően a bevételek növelésével. Ám Lettországban igen precíz "leltárt" állítottak össze, alaposan áttekintettek minden kiadási tételt” – írja a cikk. Mik lehettek például ezek a bevételek máshol, illetve kiadások Lettországban? Hogyan hathattak ezek az intézkedések a költségvetés egyenlegére és hogyan a háztartásokra, vállalkozásokra?

3.) Olvassa el az alábbi cikket, majd válaszoljon az azt követő kérdésekre!

Az európai válságkezelés válsága(részletek)

2012. június 16., szombat, 19:47 **Utolsó frissítés:** 2012. június 16., szombat, 19:41

Szerző: Csillag István - Magyar Bálint

Az Egyesült Államokat és az Európai Uniót a 2008-ban kibontakozott pénzügyi, majd világgazdasági válság kezdetben azonos reakciókra kényszerítette. A két gazdasági övezetben a pénzügyi rendszer, a bankok fizetőképességének a megőrzése érdekében hihetetlen áldozatokat hoztak, beleértve az adófizetők pénzének a felhasználását is. Ám az utak a válság drámai szakaszának a lezárultával azonban szétváltak.

Az Egyesült Államokban a gazdasági növekedés fenntartása érdekében ugyan beszélnek a kiáramlott pénz fokozatos visszaszívásáról, de szolidabb mértékben tovább folytatják a válság csúcspontján követett keresletlénkítő, pénznyomós gyakorlatot. Európában – elsősorban Németország kezdeményezésére – szigorú rezsim kezdődött, ...megszorításokkal igyekeznek feltartóztatni a válság további eszkalálódását, az euroövezet szétesését.

Járadékoltató közszolgák köztársasága

A válság által leginkább érintett európai országokban kialakult jóléti államra azonban az a jellemző, hogy összeér és egymásba fonódik a társadalmi szolidaritást kifejező szociális gondoskodás, a szakszervezeti logika és az állam túlterjeszkedése által felhízalt közszolgák rendies érdeke. Az így duzzadó járadékosok tömege azonban nemcsak költségvetési teherként nehezedik a gazdaságra, hanem az általuk képviselt piac- és versenyidegen kultúra és kiterjedt korrupció tovább rontja a helyzetet. Tehát ...az állam túlterjeszkedik a közfunkciók ellátásához szükséges mértéken, s az egykori adómentes köznemesség helyébe a járadékoltató közszolgák rendje lép.

Amíg az USA-ban történeti és filozófia okok miatt sohasem jött létre európai stílusú „jóléti” állam, addig Európában a megállapodott jóléti államok saját nemzeti érdekeik szerint szerveződnek, s bennük az állami újraelosztás által fenntartott és eltartott kiváltságosok, járadékosok csoportja egyre erőteljesebb. Ha az államháztartások második világháború utáni kiadásai közül a transzfer kiadások növekedési irányzatát vizsgáljuk, akkor azt látjuk, hogy ezek a fejlett országokban mindenütt legalább a duplájára nőttek, és ma már Európában az összes állami kiadás közel 2/3-át teszik ki.

Az állami nyugdíjat, az állami segílyt, az állami járadékot, az állami állást és áruik állami árkiegészítését, dotációját élvezők tábora hihetetlenül nagyra duzzadt. Ők az állami járadékosok és járadékoltatók heterogén, ám népes osztálya. Esetükben összekeveredik a nyugdíjban, a szociális ellátásban megjelenő szükségszerű társadalmi szolidaritás az állami közfunkciók ellátása ürügyén biztosított kiváltságokkal. Ahogy a rendiség idején az adómentesség jellemezte a kiváltságos osztályt, most az adófizetés terén ők a nettó „adóberlők”, azaz az általuk fizetett adó mértékét messze meghaladja a fogyasztásuk fedezetére másoktól átcsoportosított adó, mint nekik „járó” jövedelem.

Európában végképp összekeveredett az állam által szervezett közfunkciók (közigazgatás és jogszolgáltatás, oktatás, védelem, rend- és jogbiztonság, egészségügy, infrastruktúra stb.) ellátása, illetve az ehhez szükséges jövedelemcentralizáció és újraelosztás a járadékos és járadékoltató réteg fenntartásával. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint Assar Lindbecknek, a híres svéd kutatónak a jövedelem forrása alapján kidolgozott arányossági mutatója.

E szerint a felnőtt lakosság egy részének a jövedelme a politikusok döntésétől függ: ők a köztisztviselők, közalkalmazottak, segélyezettek, munkanélküli segélyből élők, állami nyugdíjprogram alapján nyugdíjasok, táppénzesek és gyermekgondozási segélyen élők. A felnőttek másik csoportja a piacról szerzi a jövedelmét. A járadékoltatók költségvetési köztársaságaiban a politikai döntéstől függő jövedelműek vannak többségben a piaci jövedelműekkel szemben: pl. Magyarországon 1,3 : 1; Görögországban 1,4 : 1; Portugáliában 1,2 : 1 arányban.

Európában: keresletélénkítés \neq gazdaságélénkítés

A növekedésorientált, keresletet élénkítő állami programok eltérő következményei a társadalmak eltérő sajátosságaiból fakadnak. A nagy, egységes piacú, ám a gazdasági nyitottság szempontjából inkább zártnak mondható gazdaság esetében (mint amilyen – különösen a New Deal idején - az USA volt) az állami keresletélénkítés eredményeképpen az elfogyasztott javak többségét belföldön állítják elő. Ezért az állami keresletélénkítés révén a többletkereslet belföldi munkahelyeket teremt, vagy kiaknázatlan kapacitásokat állít munkába, s így a gazdasági növekedés révén valóban fenntartható és finanszírozható keresletnövekedést eredményez.

Ennek éppen az ellenkezője igaz a kis és közepes, válság sújtotta európai nyitott gazdaságokra: az állami keresletélénkítés által beindított fogyasztói többletkereslet nagyrészt az import javak iránti keresletet gerjeszti, s emiatt elenyésző mértékben eredményez a hazai termelés iránti keresletet. Következésképp értelemszerűen nem is nagyon növeli a hazai munkaerő iránti keresletet, a beruházásokat, új munkahelyeket, viszont megterheli a külkereskedelmi-, illetve a fizetési mérleget. Ha a gazdasági nyitottság/ zártág problémához még hozzávesszük a járadékoltatók masszív rétegét is, akkor meg különösen azt tapasztaljuk, hogy a keresletélénkítés fogyasztókat ugyan termel, de nem a magángazdaság munkavállalói, hanem a közszolgák rendjének körében.

Nem generál a keresletélénkítés hazai beruházásokat sem, hiszen a fogyasztási többlet jórészt importból származik, s még az infrastrukturális beruházások is nagymértékben más országok munkavállalóinak számát növelik (ld. informatika és telekommunikáció), illetve külföldiek beruházásait indukálják. Ráadásul az infrastrukturális beruházások napjainkra rendkívül alacsony munkaerőigénye miatt ... az abban foglalkoztatottak pótlólagos kereslete gyakorlatilag nincs hatással a hazai termelés bővülésére.

Az európai belsőpiac új egyensúlyát úgy lehet helyreállítani, ha a fejlettek nem, vagy kevésbé szorítanak meg, s nem törekednek teljes adósságuk, és költségvetési hiányuk leépítésre, azaz többlet fogyasztanak, a dél-keletiek pedig államilag megszorítanak, de piaci lélegzethez jutnak a fejlettek fogyasztása révén. A „feneketlen” szolidaritás helyett ez az érdekközösség és egymásra utaltság működhet: Észak-Nyugat-Európának ugyanis szüksége van a termékeit felvevő Dél-Kelet-Európára.

Az amerikai út különlegessége

Az amerikai New Deal azért hozhatott virágzást, mert ott nem volt történetileg örökölt kiváltságos osztály, nem volt nemesség, amelyik képes lett volna kibújni a köztelherviselés alól, vagy állami járadékos osztállyá válni. Sőt, ekkor vezették be a progresszív adót, amivel megteremtették az olyan közfunkciók forrását, mint az állami nyugdíj- és szegénybiztosítás, valamint a középosztály megerősödését szolgáló középiskolai és felsőoktatási képzési programok finanszírozása.

Amerikában a nemzeti tudat és a szolidaritás diktálta felelősség határai egybeestek; a gazdaságba pumpált pénzek a hazai gazdaságot élénkítették; az akkor még munkaerő-igényes infrastrukturális beruházások szintúgy; s az ennek nyomán hosszabb távon megszülető jóléti - és csak részben szociális - állam által kivetett terhek a gazdaság fejlődésével arányosan növekedtek.

E történelmi hagyományból fakad, hogy az állami megoldásokkal szembeni erős idegenkedés, az anti-etatizmus segíti a versenyt, az innovációt és szűkíti a járadékosok államra települését, ezért az állami keresletélénkítés kevésbé tud széles járadékos réteget életre hívni, vagy életben tartani. Ezek a sajátosságok nem csak a múlt század harmincas éveinek, a New Deal-nek a jellegzetességei, hanem a mai amerikai válságkezelésnek is kijelölik a történelmi tapasztalatokon alapuló kereteit (ld. Romney, Obama és Tea Party alternatívák).

Forrás:http://hvg.hu/velemeney/20120616_europa_gorog_valasztasok

Kérdések:

- a) A dőlt betűvel szedett szövegrész segítségével fogalmazza meg, illetve elméleti ismeretei segítségével rendszerezze az állam feladatait!
- b) Mit jelent a jóléti állam?
- c) Mutasson rá azokra a történelmi különbségekre (a szöveg alapján), amelyek miatt eltérő a válságkezelés módja Európában és az USA-ban!
- d) Magyarázza meg, hogy miért különböző (gazdaságilag) a keresletélénkítő állami beavatkozás hatása Európában és az USA-ban!

4.) Olvassa el az alábbi cikket, majd válaszoljon az azt követő kérdésekre!

"Ez az unortodox gazdaságpolitika Achilles-pontja"

Tegyük fel hogy van 100 pengő jövedelmünk és 200 pengő adósságunk.

Tegyük fel, hogy adósságunkra 7% kamatot fizetünk, azaz 14 pengőt. Ebből következik, hogy 86 pengőt költhetünk el keresetünkéből. Mi történik ha (voilà: válság) hirtelen 95 pengőre csökken a jövedelmünk? Sajnos, ekkor már csak $(95-14=)$ 81 pengőt költhetünk el. Rosszabbul fogunk élni. Ám ha valami csoda folytán lemenne a kamatszint 4%-ra, akkor már csak 8 pengő lenne a törlesztőnk, és hiába kevesebb a jövedelmünk, mégis többet költhetünk: $95-8=$ 87 pengőt. Kevesebbet keresünk, de jobban élünk. Csoda!

Nagyon leegyszerűsítve ezt a varázslatot adta elő az amerikai jegybank (és más nagy jegybankok is több-kevesebb sikerrel) az elmúlt években: az amerikai lakosság jövedelemarányos törlesztőrésze több évtizedes mélypontra esett, mert kamatcsökkentésekkel, pénznyomtatással, állampapírvásárlással minden kamat/hozamszintet a mélybe nyomott a jegybank. Ez az oka annak, hogy rövid megingás után az amerikai fogyasztók ismét tudtak fogyasztani, és 2010 óta stabil éves 2-2,5%-kal nő az amerikai gazdaság annak ellenére, hogy az állam folyamatosan megszorított, ...). Ez azonban egyben az unortodox gazdaságpolitika Achilles-pontjára is rámutat: a nagy jegybankok nem nagyon engedhetik meg, hogy a kamat/hozamszintek jelentősebben megemelkedjenek. Mivel az adósság szintek nem csökkentek jelentősen, ezért még mindig igen nagy a kamatérzékenység. Ha megugranak a törlesztőrészek, akkor kevesebb marad a fogyasztásra és ismét recesszióba hullhat a gazdaság. Ha a fenti példában akár 5%-ra emeljük a kamatokat, máris kevesebbet tudunk fogyasztani, mint a "válság" előtt.

Habár a nagy mentőakció (2008-9) sikeres volt, ennek az lett az ára, hogy a jegybankok megkötötték saját kezüket: kamatot nem tudnak jelentős mértékben emelni, hacsak nem akarják kockáztatni, hogy a fellendülés megtörjön. Márpedig, mivel tanulmányozták az 1929-es Válságot, és az utána jövő szigorítást követő hirtelen és brutális 1937-38-as gazdasági visszaesést, nem fognak hebrencskedni, nem fogják kockáztatni a fellendülést. ... Az alacsony kamatszint megmentette a világgazdaságot, de egyben új problémákat generált: ha tartósan velünk marad, akkor infláció ... lesz. Ha pedig normalizálják a kamatokat, akkor könnyen előfordulhat hogy újabb válság lesz. Melyik kezünket harapjuk meg? A politikusokat ismerve egyértelműen az infláció visszatértét fogják megengedni.

Úgy vélem, az USA-ban sokkal hamarabb lesz béroldali infláció, mint várnák a legtöbben. Az órabérek növekedési üteme - amely 2007-től 2012 végéig egyre csökkent - már növekszik, és a (magasan kvalifikált szegmensekben) szűkös munkaerőpiac miatt nagyon gyorsan elharapózhat. Valószínűleg 2015-ben a Fed döntési helyzetben lesz, és kénytelen lesz kamatot emelni. Ugyanakkor az is valószínű, hogy megpróbál nagyon óvatos lenni, így lehetséges az is, hogy az ideai deflációs pánik után a jövőben egyre inkább a lopakodó módon emelkedő infláció kerül majd előtérbe ... Ez azt jelenti, hogy folyamatosan a görbe mögött fognak kullogni: 3%-os inflációnál 1%-os kamatot tartanak majd, 4%-osnál 2%-ot, stb.

Egy olyan világban, ahol a jegybankok egyrészt törekednek az infláció felélesztésére, másrészt nem lesz eszközük a letörésére - mert a válságkezeléssel megkötötték saját kezüket - a (fix hozamú) kötvénybefektetések a lehető legrosszabbnak tűnnek. Ugyanakkor ez a környezet nem jó a részvényeknek sem. Nincsenek könnyű helyzetben a megtakarítók.

Forrás:

http://www.mfor.hu/cikkek/makro/Ez_az_unortodox_gazdasagpolitika_Achilles_pontja.html

Kérdések:

- a) Melyik gazdaságpolitikai eszköztár elemei ezek: „mert kamatcsökkentésekkel, pénznyomtatással, állampapír vásárlással minden kamat/hozamszintet a mélybe nyomott a jegybank”? (Fiskális vagy monetáris politika?)
- b) Milyen problémát okozhat a kamatszint emelése?
- c) Miért nincsenek jó helyzetben a cikkben vázoltak alapján a befektetők?